

5 Miljöbokslut

Miljöbokslutet samlar åtgärder och nyckeltal som rör miljön och miljöarbetet i Markaryds kommun. Dessa redovisas både för Markaryd som en geografisk enhet och för Markaryds kommun som organisation.

5.1 Nationella och regionala miljömål

Riksdagen har antagit 15 miljö kvalitetsmål 1999, medan det 16:e togs 2005. I miljöbokslutet behandlas dock enbart 14 av de 16 miljö kvalitetsmålen, *Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *Storslagen fjällmiljö* finns av naturliga skäl inte med, då Markaryds kommun saknar sådana miljöer.

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Inom en generation är definierat till år 2020, förutom *Begränsad klimatpåverkan* som är satt till 2050.

I ett samarbete mellan Länsstyrelsen i Kronobergs län och bl.a. Regionförbundet Södra Småland har det tagits fram *Regionala miljömål i Kronobergs län 2013-2020* och *Åtgärdsprogram för miljömålen i Kronobergs län 2014-2020*. Till åtgärdsprogrammet har det även tagits fram en komplettering om *Hållbar konsumtion*. I målen och åtgärdsprogrammet finns 45 regionala mål som har beslutats för att komplettera de nationella miljö kvalitetsmålen.

5.2 Lokala miljömål

Kommunfullmäktige antog 2016 den övergripande visionen *Det ska vara gott att leva, arbeta och verka i Markaryds kommun*. Under vision formulerades fyra målområden där målområdet *Trygghet och välmående* - Vi har en trygg och tillgänglig livs- och boendemiljö där demokrati, medborgarens behov samt minskad

klimatpåverkan sätts i centrum inkluderar kommunens miljömål.

Under visionen har Kommunstyrelsen och Socialnämnden har antagit nämndmålet *Vi arbetar för minskad klimat- och miljöpåverkan för att förbättra möjligheterna till ett hälsosamt liv* och Utbildnings- och kulturnämnden har antagit nämndmålet *Samtliga enheter bedriver ett systematiskt miljöarbete med minskad klimatpåverkan som mål*. Kommunstyrelsen har även antagit nämndmålet *Vi har ett aktivt och förebyggande förhållningssätt i trygghetsfrågor*, där Tekniska förvaltningen antagit verksamhetsmålet *Vi har en god vattenkvalitet på dricksvattnet och Vi har en god kvalitet på det renade avloppsvattnet* återfinns med respektive indikatorer.

Miljömålsloftet

Miljömålsloftet är en frivillig avsiktsförklaring som lyfter fram miljömålsarbetet i Markaryds kommunen och visar hur kommunen genomför sina åtgärder för att uppnå miljömålen fram till slutet av år 2020.

Mindre avfall från våra hushåll

Markaryds kommun arbetar för att minska mängden avfall och öka källsorteringen inom kommunen. Åtgärder ska genomföras för att underlätta för kommuninvånarna att källsortera vid sina bostäder. Informationskampanjer genomförs kontinuerligt för att öka allmänhetens medvetandegrad och göra det naturligt att ta hand om sitt avfall på bästa sätt

Öka inköp av ekologiska och närodlade livsmedel

Markaryds kommun arbetar för att varje år öka mängden inköpta ekologiska och närodlade livsmedel i sina verksamheter. Kommunen har för detta mål en ambition att även tydliggöra och minimera det totala miljöavtrycket för dessa inköp.

Stimulera hållbart resande

Markaryds kommun arbetar för att stimulera ett hållbart resande både inom kommunens egna verksamheter och för allmänheten. Inom de kommunala verksamheterna arbetar kommunen för att tjänsteresor ska ske med kommunens egna bilar eller med kollektivtrafik. Kommunen arbetar också strategiskt för att förbättra kollektivtrafiken både genom ökat antal sträckningar samt förbättrad turtäthet.

Inköp/leasing/hyra av energieffektiva fordon

Markaryds kommun arbetar för att ha en miljövänlig fordonsflotta. Fordonsparken ses över och effektiviseras samtidigt som energieffektiva och fossilfria alternativ prioriteras.

Befintliga byggnader energieffektiviseras

Markaryds kommun arbetar för att energieffektivisera sina byggnader avseende el-, värme-, och vattenförbrukning. I samband med detta ser man också över vilka byggnader som är lämpliga för solenergi. Kommunen arbetar dessutom aktivt med att minska användningen av "onödig" energi genom en kontinuerlig dialog med medarbetarna.

Begränsad klimatpåverkan

Hållbar mobilitet i Gröna Kronoberg

Under åren 2017-2020 deltar kommunen i Region Kronoberg och Energikontor Sydosts EU-projekt "Hållbar Mobilitet - Res grönt i gröna Kronoberg" som syftar till att minska klimatpåverkan från arbetspendling, tjänsteresor och godstransporter kopplat till större arbetsplatser i Kronobergs län.

Under 2019 har personal testat på elcyklar, resekort med kollektivtrafik, tävling i hållbar arbetspendling, utbildning i sparsam körning, workshop om framtida transporter och Energikontor Sydost deltog under höstmärknaden där allmänheten fick prova på elcyklar.

Biogastankstation i Markaryd

Under 2018 har avtal tecknats för etablering av en tankstation för biogas i Markaryd. Bygglov har beviljats under 2019 och byggnationen har påbörjats. Tankstationen beräknas vara klar i april 2020.

Kommunala transporter

Markaryds kommuns hemtjänst är uppdelat i tre arbetsområden. Varje område har under 2019 infört fasta rundor som kan genomföras med cykel eller till fots.

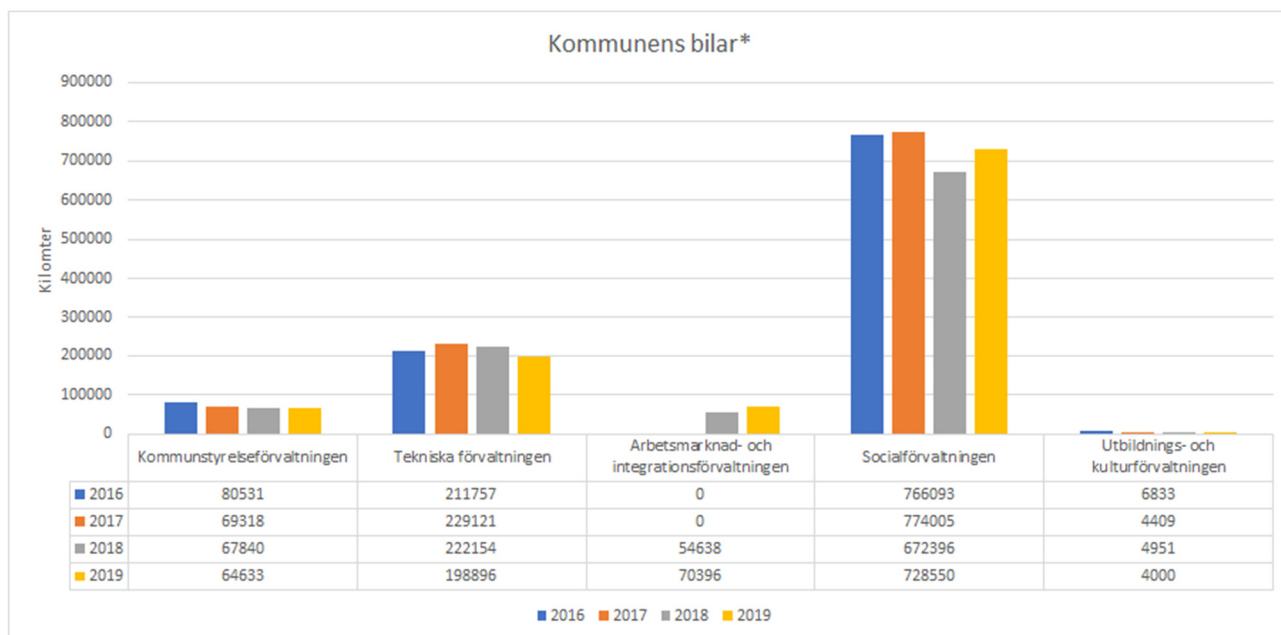
Alla kommunens barn och ungdomar t.o.m. 19 år åker gratis buss inom Markaryds kommun.

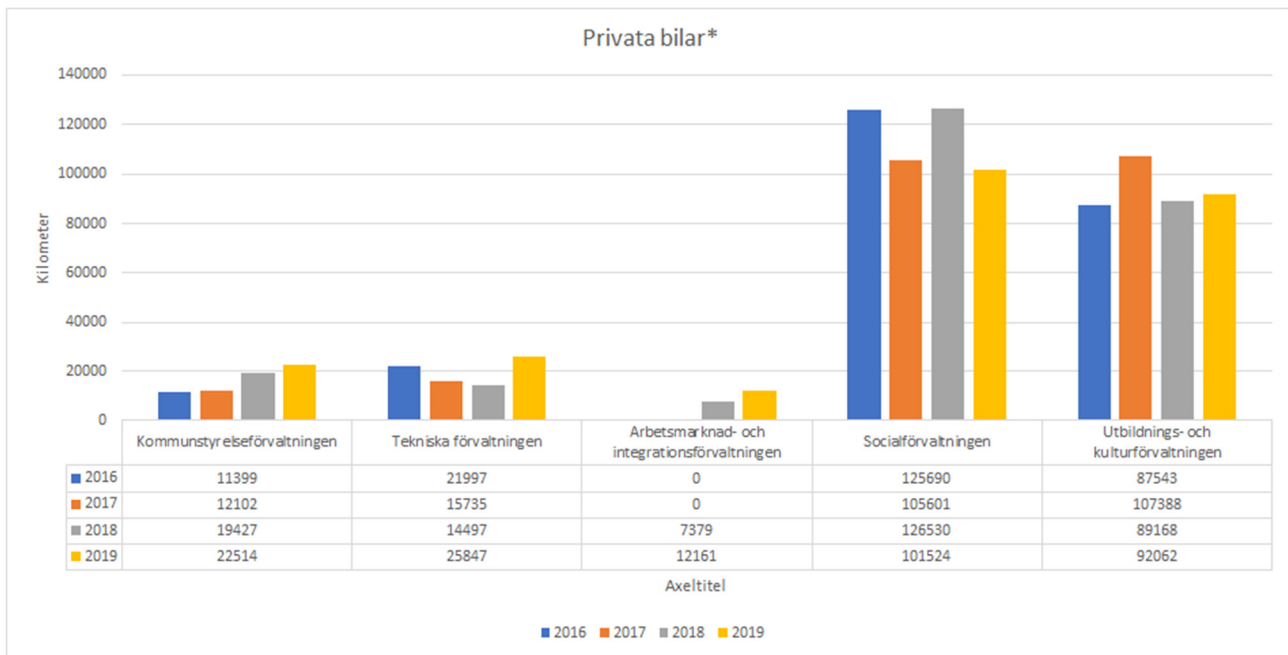
Andel körda kilometer i tjänsten

För de av kommunens bilar där man kan registrera körd sträcka, samt för körd sträcka i privata bilar har antal körda kilometer i tjänsten legat på en jämn nivå mellan åren.

Andel körda kilometer i tjänsten	2019	2018	2017	2016
Kommunens bilar*	1 072 238	1 021 979	1 076 853	1 062 514
Privata bilar*	254 108	257 001	240 826	246 629
Summa:	1 326 346	1 278 980	1 317 679	1 311 843

Hur detta är fördelat mellan förvaltningar framgår nedan.

* Personbilar och lätta lastbilar.

Vindkraftverk

Under 2018 inkom en ansökan gällande uppförande av vindkraftverk. Ärendet hanteras av Miljö- och byggenheten.

Frisk luft

Partiklar uppstår från bland annat mänsklig aktivitet så som vedeldning och slitage från dubbdäck, medan andra är naturliga som exempelvis ökendamm.

Under 2017 utfördes en kontroll av luftkvaliteten i samtliga kommuner i Kronoberg i ett samarbete med Kronobergs luftvårdsförbund, dock finns det endast resultat från sju månader i Markaryd, varav decembervärdet är osannolikt lågt. Detta kan eventuellt bero på provtagningstekniska skäl. Nästa gång det ska genomföras mätningar i Markaryds kommun är 2020.

Kontrollen gjordes med avseende på partiklar som är mindre än 2,5 och 10 mikrometer i diameter (μm). Detta förkortas till PM 2,5 och PM 10. Större partiklar (PM10) bildas framförallt från nedbrytningen av vägbana på grund av dubbdäck. De mindre partiklarna (PM2,5) kommer framförallt från olika förbrännings- och industriprocesser. Kontroll utfördes även på kvävedioxid (NO_2) där halten mäts i $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (mikrogram per m^3 luft).

Enligt de 10 nationella preciseringarna av miljömålet för Frisk luft är riktvärdena för PM2,5, PM10 och NO_2 är Markaryds kommun inom gränsvärdena. De övriga 7 preciseringar har ej mätts.

Årsmedelvärde ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	2017	2015	2012
PM 2,5 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	5	8	7
PM 10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	10	14	17
NO_2 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	8,1	8,4	11,7

Årsmedelvärde (kg/invånare)	2017	2016	2015
Utsläpp till luft av kvävedioxider, NOx, totalt (kg/inv.)	19,0	21,1	23,0
Utsläpp till luft av PM 2,5 (kg/inv.)	3,82	3,90	4,06

Bara naturlig försurning, myllrande våtmarker och levande sjöar och vattendrag

Kalkning av sjöar och vattendrag inom Markaryds kommun genomförs för att motverka försurning i mark och vatten samt förhindrar att känsliga vattenlevande växter och djur slås ut. Kalkningen inom kommunen har pågått sedan slutet av 1970-talet med start inom Vänneåns avrinningsområde. Kalkningen har sedan dess utvecklats och sker idag med hjälp av helikopter och doserare. Mängden kalk som används i vattendrag (från doserare) beror på vädret. Torr väderlek medför ett mindre behov av kalkning.

Kalkning (ton)	2019	2018	2017	2016
Doserare (4 st)	389	150	240	126
Helikopter - sjöar	113	97	104	109
Helikopter - våtmarker	533	385	500	403
Summa	1035	632	844	638

Markaryds kommuns vattendrag utgörs i huvudsak av Lagan. När det gäller miljögifter förekommer höga halter av kvicksilver i södra Sverige på grund av långväga, globala atmosfäriska utsläpp från tung industri och förbränning av stenkolk. Kviksilvret har under lång tid ackumulerats i skogsmarkens humuslager varifrån det kontinuerligt sker ett läckage till ytvattnet, och därmed till vattenlevande organismer och fisk. Ljungbyåsen, Strömsnäsbruk har också visat förhöjda halter kvicksilver vid ett par enstaka tillfällen.

Fosfathaltigt vatten efter jordbrukets gödsling rinner från Köphultasjön till Lagan via Hannabads- och Lokasjön. När det gäller grundvatten har höga nitrathalter påträffats i Hannabad, dock måttlig potentiell föroreningsbelastning.

När det gäller badplatser har alla kommunens officiella badplatser: Getesjön, Hannabadssjön, Hinnerydssjön, Klintbadet, Lokasjön och Tovhultsbadet bedömts av Havs- och vattenmyndigheten ha bra kvalitet (Getesjön) eller utmärkt kvalitet (övriga badplatser).

Giftfri miljö

Under 2017 tog kommunen fram en vägledning för att minska miljögifterna i barns miljöer. Skriften har delats ut till alla öppna förskolor, förskolor, skolor och pedagogisk omsorg i hemmet, och används även i tillsynsarbetet. Arbete med konceptet giftfri förskola har påbörjats. Fokus ligger på upphandlingsavtal för lek- och pedagogiskt material, ett tänk kring utbyte av leksaker generellt och lokalprogrammet inför nybyggnationer.

Skyddande ozonskikt och säker strålmiljö

Köldmedier

Köldmedier används bland annat i kylar, frysar, värmepumpar och luftkonditioneringsanläggningar. För att undvika läckage är ägaren av utrustningen som innehåller dessa ämnen skyldig att regelbundet kontrollera utrustningen och årligen rapportera till kommunen.

Radon

Miljö- och byggenheten har under 2019 påbörjat ett tillsynsarbete inom radonmätning i alla flerbostadsfastigheter, skolor/förskolor och lokaler som allmänheten har tillträde till i Markaryds kommun.

Ingen övergödning

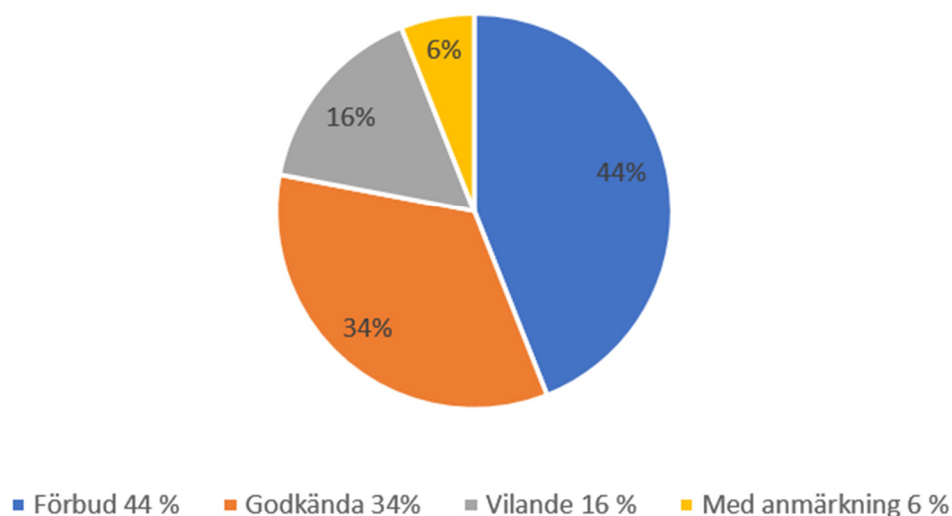
Under 2019 påbörjades tillsynen av enskilda avlopp som är en del av projektet ”avloppsinventering” i Markaryds kommun. Viss skrivbordsinventering samt planering och brevutskick skedde redan under hösten 2018. Det konstaterades under planeringsfasen att ungefär 2200 enskilda avlopp finns i kommunen, varav många okända för kommunen.

2019 påbörjades tillsynerna av område 1. I januari hölls ett informationsmöte för alla berörda i området, totalt 270 fastigheter, där invånarna fick chansen att ställa frågor samtidigt som det redogjordes för vad som ska göras och hur det kommer att gå till. En enkät hade tidigare skickats ut där fastighetsägaren kunde fylla i vad de trodde sig ha för avlopp. Kunde man redan med hjälp av informationen avgöra att avloppet skulle bli utdömt krävdes inget platsbesök. De avlopp som kontrollerades på plats var alla de som hade tillstånd tidigare än 2000 samt de som saknade tillstånd.

I mars och april genomfördes platsbesöken och efter det fick fastighetsägaren ut en kommunikering om förbud om avloppet var underkänt eller en inspektionsrapport om avloppet var godkänt eller hade en mindre anmärkning. De som hade fått ut en kommunikering hade 4 månader på sig att skicka in en ansökan för att undvika att få ett beslut om förbud eller ett yttrande om man tyckte bedömningen var felaktig. Om en ansökan skickades in sattes ärendet på vilande fram till dess att det nya avloppet är klart.

Resultatet av inventering av område 1 i sin helhet kan ses nedan. Alla godkända avlopp är alla de som har tillstånd från 2000 eller senare samt de avlopp som bedömdes godkända på plats. Avlopp med anmärkning är de med mindre anmärkning som exempelvis avsaknad av t-rör eller slam i fördelningsbrunnen. Vilande är de som skickat in ansökan innan förbud skrevs men som är undermåliga och förbud är alla de som fått ett skriftligt beslut om förbud.

Status samtliga avlopp

Grundvatten av god kvalitet

I tabellen nedan visar vattenproduktion från vattenverken i Markaryds kommun de senaste fyra åren.

Vattenproduktion (100 m3)	2019	2018	2017	2016
Grönö	278,6	298,3	268,8	272,0
Hylte	486,8	476,3	440,8	444,7
Vivljunga	1,7	2,2	2,0	1,9
SUMMA	767,1	776,8	711,6	718,6

Kommunen genomför kontinuerlig ledningsförnyelse av vattenledningarna samt spill- och dagvattenledningar. Detta leder till minskat läckage och därmed också minskad mängd vatten som behöver framställas för att klara dricksvattenbehovet, samt mängd ovidkommande vatten som renas i reningsverken. Installation av fjärravlästa vattenmätare gör det möjligt att överkonsumtion eller vattenläckor hos abonnenter uppmärksammas tidigare. Installation av mer effektiv utrustning sker kontinuerligt i reningsverken.

Levande skogar

All skog (829 ha) som ägs av Markaryds kommun är sköts i enlighet med den svenska FSC-standarden för skogsbruk.

Nyckeltal. Markaryd kommunorganisation	2019	2018	2017	2016
Miljöcertifierad skog (ha)	829	829	829	829

Ett rikt odlingslandskap och ett rikt växt- och djurliv

Målet för andelen inköpta ekologiska livsmedel till kommunala verksamheter var att sträva mot en ökning jämfört med tidigare år. Socialnämnden har dock haft ett högre målvärde (25%). För kommunen som helhet uppnåddes 24,5 % (av totala kostnaden för livsmedelsinköp), vilket är en minskning med 1,1 % jämfört med 2018. Resultatet har minskat på grund av ny personal.

Andelen inköpta svenska livsmedel var 66,7 %. Denna andel har hållit sig relativt oförändrad de senaste fyra åren.

Nyckeltal. Markaryd som kommunorganisation	2019	2018	2017	2016
Inköp av ekologiska livsmedel (%)	24,5	25,4	21,9	21,9
Inköp av svenska livsmedel (%)	66,74	68,3	68,1	68,0

God bebyggd miljö

Energieffektivisering

Kommunen arbetar kontinuerligt med energieffektivisering av kommunala byggnader. Införandet av energiintelligenta styrsystem som fjärrstyr och optimerar energitillförseln har lett till sänkt energianvändning och högre driftsäkerhet.

Under 2017 installerades solceller på kommunhusets tak. Årlig produktion in på elnätet har beräknats till 50 MWh, vilket motsvarar en femtedel av kommunhusets elanvändning 2017. Under 2019 producerade 49,4

MWh under året.

Samtliga kommunala byggnader värms idag upp fossilbränslefritt. Det finns dock fortfarande två anläggningar med oljepannor som backup.

Nyckeltal. Markaryd som kommunorganisation	2019	2018	2017	2016
Total förbrukning av värme i kommunal verksamhet* (GWh)	7,8	7,5	7,8	7,8
Förbrukning av fjärrvärme ¹ i kommunal verksamhet** (GWh)	7,4	6,9	7,0	7,0
Total elförbrukning i kommunal verksamhet (GWh)	4,7	4,7	4,9	5,0

* Normalårskorrigerade värden, vilket innebär att den faktiska förbrukningen har räknats om med hjälp av graddagar och energiindex till en teoretisk energiåtgång som inte är påverkad av väder.

** Levererad fjärrvärme från anläggningarna i Markaryd och Strömsnäsbruk.

Nyckeltal. Markaryd som geografisk enhet	2019	2018	2017	2016
Fjärrvärmeproduktion* i kommunen (GWh)	30,7	33,0	33,5	31,0

* Levererad fjärrvärme från anläggningarna i Markaryd och Strömsnäsbruk.

Kommunalt avfallsbolag

Kommunen har 2018 tillsammans med Växjö, Älmhult, Lessebo och Tingsryds kommuner bildat ett regionalt avfallsbolag - Södra Smålands Avfall och Miljö (SSAM). I samband med detta beslutades också om en övergång till fastighetsnära insamling, vilket innebär att hushållssopor kommer att sorteras i ett flerfackssystem i kärl på den egna fastigheten. Flerfackssystemet kommer att införas 2020 då nuvarande avtal om insamling av hushållsavfall löper ut.

Hushållsavfall insamlas till Alandsköp, som utgör mellanlager, varifrån det sedan 2017 transporteras vidare till förbränning i Halmstad. Kretsloppsanläggningen i Alandsköp har sedan 2013 kvällsöppet en dag i veckan.

Nyckeltal. Markaryd som geografisk enhet	2019	2018	2017	2016
Insamlat hushållsavfall (ton)	2 255	2 339	2 487	2 260
Andel återvunnet material av totala mängden hushållsavfall (%)	20*	12	13	14

* Resultatet är osäkert då FTI och Elkretsen publicerar sina resultat månadskiftet feb/mars. Under förutsättning att det under 2019 har lämnat in lika mycket material till FTI (ÅVS) och vitvaror/batterier till Elkretsen som det gjordes under 2018.

Källsortering i kommunala verksamheter

En kartläggning har genomförts för att få en översyn av hur och i vilken mån de kommunala verksamheterna källsorterar. Kartläggningen visar att 27% av de kommunala verksamheterna/arbetsplatserna sorterar i åtminstone de sju fraktionerna papper, kartong, ofärgat glas, färgat glas, metall, plast och brännbart. Underlaget kommer att ligga till grund för en förbättring av sorteringsmöjligheterna så att de kommunala verksamheterna kan sortera i samma fraktioner som hushållen kommer att kunna göra.

Återbruket

Arbetsmarknads- och integrationsförvaltningen startade upp en ny del inom Serviceteamet kallad Återbruket under 2019. Återbruket hämtar möbler som är överblivna hos kommunens verksamheter eller bara står och tar plats i ett förråd. Möblerna tvättas, restaureras vid behov och kan därefter gå vidare till en annan verksamhet. Är möblerna i dåligt skick lämnas de på återvinningscentralen. Fler och fler verksamheter efterfrågar återbrukade möbler och ser det som ett första alternativ istället för att köpa nytt.

Sluttäckning av deponin på Alandsköp

Sluttäckning av deponin på Alandsköp påbörjades 2012 och ska vara slutförd vid utgången av 2020.

Flerbostadshus

Miljö- och byggenheten har under 2019 påbörjat ett uppsökande tillsynsarbete av bostäder med fokus på ventilation, temperatur och förebyggande av skadedjur inom Markaryds kommun. Tillsynen görs för att säkerställa att invånarna i sina boende inte utsätts för olägenheter som kan påverka deras hälsa negativt

Kollektivtrafik

I december 2013 öppnades ny regionaltrafik, persontrafik mellan Markaryd och Hässleholm. Sedan dess har kommunen arbetat för att få trafiken att fortsätta till Halmstad. Under 2019 har en avsiktsförklaring tecknats mellan Trafikverket och berörda kommuner i Halland, men när persontrafiken kan återupptas är fortfarande oklart. Markaryd har, inom ramen för projektet Pågatåg NO, arbetat aktivt med andra trafiklösningar i närtid, men de förslag som framkommit i det arbetet har Region Halland valt att inte ställa sig bakom.

Miljövänligt resande

Målet är att antalet kommunala eller publika laddstolpar för elbilar ska öka. Kommunen har uppfört 10 laddstolpar (20 laddplatser) i Markaryd och Strömsnäsbruk under 2017 och 2018, varav 4 är publika. Rasta har en snabbaddare (två laddplatser) och Tesla har under året satt upp 12 laddstolpar (12 platser).

Nyckeltal. Markaryd som geografisk enhet	2019	2018	2017	2016
Andel bilar med förnyelsebart drivmedel*	4,5	4,4	4,1	4,5
Antal laddstolpar för elbil	23	10	6	0

* El, ladd/pluginhybrid, etanol, gas

Nyckeltal, Markaryd som kommunorganisation	2019	2018	2017	2016
Andel miljöbilar* av totala antalet bilar (personbilar och lätta lastbilar) (%)	8,1	18,1	18,3	18,0
Antal laddstationer för elbilar	10	10	6	0
GC-vägar, nyanlagda (meter)	1058	105	340	0

* Andel personbilar och lätta lastbilar som uppfyller miljöbilskrav enligt förordning. Från och med 1 juli 2018 avser miljöbilsdefinitionen i KKiK även klimatbonusbilar utöver de tidigare miljöbilsdefinitionerna. Eftersom KKiK har lagt till ytterligare en definition för år 2019 blir värdena missvisande när de jämförs med tidigare år.

Kommunens bilar (antal)	2019*	2018
Euro 5	61	61
Euro 6	23	14
El	5	2
Hybrid	1	1
Ej klassade som miljöbilar	21	25
Totalt	111	106

* 11 februari 2020

5.3 Övrigt

Miljöveckan

Under vecka 17 arrangerade kommunen för andra gången en miljövecka. Den 23 april höll författaren och experten på klimatsmart mat Maja Söderberg i övningar, workshop och föreläsningar för elever och personal på Strömsnässkolan. Den 24 april var det plogging med Träningsinspiratören Jane Nilsson på Timsfors skola och Markaryds skola. Under den 25 april gick kommunens tjänstemän en kurs om sparsam körning som hölls av Energikontoret Sydost inom projektet *Res grönt i gröna Kronoberg*. Miljöveckan innefattade även Håll Sverige Rent-kampanjen med en officiell skräpplockardag den 25 april där bland annat allmänheten, föreningar och politiker deltog. Miljöveckan planeras att vara ett årligen återkommande arrangemang.

De globala målen i Agenda 2030

Markaryds kommun har sedan 2017 arbetat in Agenda 2030 i budgeten/budgetprocessen. Under hösten 2019 ansökte Markaryds kommun om medlemskap i Glokala Sverige. Besked väntas under 2020. Under 2019 har även en genomgång av kommunens 136 styrdokument gjorts med utgångspunkt om vilka kopplingar som finns till de nationella utmaningar i de globala målen i Agenda 2030.